

Genius loci Albertova

Albertov je klidné místo s dostatkem zeleně na Novém Městě pražském. Od konce 19. století se zde soustřeďuje univerzitní dění spojené především s fakultami lékařských a přírodovědných oborů. Hlavním popudem pro vybudování „univerzitní čtvrti“ na Albertově bylo rozdělení pražské univerzity na dvě nové instituce – českou a německou univerzitu, ke kterému došlo r. 1882. Obě nově ustavené univerzity se od začátku potýkaly s nedostatkem místa. Přírodovědné ústavy živořily povětšinou v omezených prostorách staroměstského Karolina a Klementina. Některé z nich se již r. 1880 přemístily do nově postavené univerzitní budovy ve Viničné ulici, která po rozdělení připadla německé univerzitě. Roku 1883 pak byly v těsné blízkosti, v Kateřinské ulici, otevřeny budovy lékařských ústavů a tímto směrem se později stěhovaly i další ústavy. Smělým počinem bylo přemístění univerzitní botanické zahrady spolu s oběma botanickými ústavu, českým a německým, z původní smíchovské lokality na slupské stráně. Zahrada byla slavnostně otevřena r. 1898 (blíže na str. 119–122 a LXV–LXVI této Živy).

Výstavba dalších budov kampusu odstartovala začátkem 20. století. Osou celého areálu se stala ulice Albertov – pojmenovaná po významném českém chirurgovi Eduardu Albertovi (1841–1900). V první etapě do r. 1912 vznikly budovy fyzikálního, matematického a chemického ústavu a přírodovědných ústavů české univerzity, dále pak budovy hygienického a fyziologického ústavu německé univerzity. V druhé etapě po r. 1912 pak Hlavův a Purkyňův ústav české univerzity nebo chemický ústav německé univerzity. Následovala řada plánů a vizí pro další rozvoj areálu, ne všechny však byly realizovány. Dnes se celá oblast rozvíjí a očekávaným

počinem je především výstavba nového komplexu pro biologický a medicínský výzkum – Biocentra, a ústavu pro studium globálních změn – Globcentra (blíže také str. LVII–LIX kuléru).

Areál vždy tvořil pestrou mozaiku, studenti zde netrávili čas jen přednáškami a studiem, ale zdržovali se i během svého volného času. Až do 30. let německé buršácké studentské spolky navštěvovaly legendární historickou Jedovou chýši v Apolinářské ulici. Ve 20. letech byl za podpory mezinárodních křesťanských organizací YWCA a YMCA zbudován Studentský dům (dnešní menza), který kromě ubytování nabízel knihovnu, promítací sál nebo klubovny s klavírem a kulečnickými stoly. Studenti tak získali možnost levného ubytování, čehož využívala řada z nich

i ze zahraničí (např. k r. 1926 – pět let po otevření – zde bydleli studenti 28 různých národností). V bývalém zahradním domku německé univerzity se po listopadové revoluci scházela Studentská stavovská unie. Později zde byl otevřen studentský klub Mrtvá ryba (1991).

Popsat podobu areálu a institucí však nestačí. Celé místo upomíná na jednotlivá historická období a nese s sebou klíčové události našich dějin. Univerzita a akademická obec nezůstávala stranou společenských a politických hnutí, naopak, akademici byli často jejich hybateli. S Albertovem je nedílně spjata manifestace protinacistického odporu z 15. listopadu 1939, kdy se odtud vypravil pohřební průvod studenta Jana Opletala zastřeleného při demonstracích nacisty. Zprvu pokojná akce byla násilně rozehnána a jejím důsledkem bylo zatčení více než tisícovky studentů, poprava devíti studentských vůdců a uzavření všech českých vysokých škol. Univerzitní zdi pak byly svědky i dalších známek protinacistického odporu, jako např. vysílání domácího nekomunistického odboje z budovy v Benátské 2.

Další známou událostí spojenou s Albertovem je akce pořádaná v upomínku 50. výročí protinacistické demonstrace. Shromáždění 17. listopadu 1989 bylo zároveň otevřenou manifestací proti tehdejšímu komunistickému režimu. Účastníci se v průvodu vydali z Albertova na vyšehradský Slavín k hrobu Karla Hynka Máchy, kde byla akce oficiálně ukončena československou státní hymnou. Velká část studentů pokračovala již zakázanou trasou směrem k Opletalově ulici. Na Národní třídě byl průvod násilně rozehnán, a tak začala tzv. sametová revoluce, která znamenala konec vlády komunistické strany a definitivní odchod sovětských okupačních vojsk z Československa. Albertovští studenti se pak samozřejmě zapojili také do protirežimní studentské stávk. V upomínku na 25. výročí této události byla na Albertově r. 2014 odhalena pamětní deska. Během této akce opět někteří studenti vyjádřili nespokojenost se současnou politickou situací. Roku 2019 se k 30. výročí revoluce uskutečnila rekonstrukce celého pochodu nejen studentů.

Přejme tedy Albertovu, aby si nadále zachoval nejen cílý badatelský, ale také společenský život, a aby zde byl stále prostor pro svobodné vyjádření postojů s možností poukázat na společenské problémy a nespravedlnosti.

Text článku vyšel v publikaci 100 let Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, kterou vydala PŘF ÚK (Praha 2020). Redakčně upraven.

- 1 Vzácný pohled do prázdné ulice Albertov. Foto: Věstudentský archiv
 2 Panoramatický pohled na Nové Město 2. dubna 1910. Vlevo Studničkova ulice (dříve U botanického ústavu) s domy čp. 2028 (Hygienický ústav – uprostřed), čp. 2049 a čp. 2038 (Přírodovědecký ústav – vlevo). Foto J. Kříženecký, z Archivu hl. m. Prahy

